

ՄԵԾԱՊԱՏՆԻՔԻ ՏԵՐ*

Ստորագրեալ Բնական Գիտութեանց Համալսարանական ուսանող ըլլալով՝ յանձնեցին ինծ իբր Գալիկեպոսական տարրուստուս (Thèse de lauréat) պատրաստել մեր «ԲՆԱԿԱՆԱՐԱՆԻ ՌՈՒՍԱԿԸ»։ — La Flora Arménia. —

Սոյն աշխատասիրութեան մէջ լաւ յաշոգելու համար, անհրաժեշտ է որ մեր երկրի բոսութիւն (herbier) մը աչքիս առջև ունենամ։ Եւ որովհետեւ անհնարին է ինձ՝ զանազան գաւառներու բոյսերը անձամբ հաւաքել, մտածութիւնն ունեցայ ժողովրդի գլխաւոր քաղաքներու և գիւղերու մեծօթ ձեռնհաս անձերու դիմել։

Ձեզ ևս դիմելու համարձակութեան մասին ներողամտութիւններդ հայցելով՝ կը խնդրեմ շնորհակալութիւնս քան զայն անձամբ՝ գոնէ ձեր ծանօթներու կամ նոյն իսկ դպրոցական տղոց միջնորդութեամբ՝ աշխատութիւն յանձն առնուիք ներպատելու ինծի, ժողովելով և բոսութիւն ձեւացրելով այն ամէն ճառագործ բոսութիւն՝ որոնք Ձեր քաղաքի և գիւղերու շրջակայքը կը գտնուին։ Կը կանխեմ ըսելու թէ ոչ միայն պատրաստ եմ Ձեր ընելիք մանր ծախսերն ալ հատուցանել, այլ և Ձեր անունը յիշել աշխատասիրութեանս մէջ, և երբ տպուի օրինակ մը Ձեզ նուիրելու փոխն ունենալ։ Դարձեալ՝ վարելք խոտաւնալ այն ամէն լաւ պատրաստուած բոյսերու համար՝ որ Բատուա քաղաքի Համալսարանին Տնկարաւնակալն պարտիզի թաւաւարանը ուզէ իրեն սեպականել։

* * *

Ներուի ինձ համառօտի ծանուցանել թէ՛ Ինչպէս պէտք է բոսութիւն՝ (որ է՝ չորցուած և թղթի մէջ պահած բոյսերու հաւաքածոյ) կազմել։

Բոյսեր հաւաքելու համար շրջագայութիւնը նոյր պէտք է միայն ունենայ՝ գմելին, մկրատ և բոյսը արմատով հանելու զործիք, նաեւ աման մը՝ որ յարմար ըլլայ բոյսերը մէջ լեցնելու։ Ամէն մէկ տեսակ բոյսէ երկերիցու կամ երեք և բեք օրինակներ ժողովներդ փափաքելի է։

Շրջագայութենէն դառնալով՝ պէտք է իշուաքանկի տեսակ թոյս առանձին լրագրի կտորի մը (կամ լաւ ևս ծծուն թղթի) վրայ տարածելով վրային ծածկել 6-էն 10 անգամ ծալլուած ուրիշ լրագրիներ (կամ ծծուն թղթեր)։ Ցեւտ

բոյսերու և թղթերու ամբողջութիւնը վրայէ վրայ դիզելու՝ պէտք է տախտակով (կամ ստուրաթղթով) մը ծածկել և ասոր վրան ալ խոշոր քար մը կամ ծանրոցներ գետեղել։ Երրորդ բոյսերը լաւ մը կը ճնշուին և իրենց խոնաւութիւնը թղթերու կ'անցնին։ Երկրորդ օրը խոնաւացած թղթերը պէտք է փոխել և բոյսերը ուրիշ արեւու մէջ չորցուցած թղթերու վրայ փոխադրել, և դեն չորէն ծանրոցներու ճնշման տակ։ Երրորդ օրը վերստին փոփոխել թղթերը, և այսպէս շարունակել 5-էն մինչեւ 11) օր։ Սոյն ռեցիպիտը լաւ մը կ'ըլլայ և չիւն մկրատի։ Եթէ աշխատութիւններդ լաւ չ'աշուրի պէտք չէ հոգ ընել։ Ես սիրով կ'ընդունիմ անկատար պաւտրաստուած թոյսերն ալ։

Փափաքելի է որ խոտեղէն ծաղիկ տուող ճառագործ (phanérogame) բոյսերը կատարեալ օրինակներ ըլլան։ Այսինքն թէ՛ ունենան արմատ, ցորուն, ծաղիկներ, և եթէ հնար է՝ պտուղներ կամ սերմեր որոնք թղթէ քսակներու մէջ լեցնելով՝ բոյսը կրող թղթին կը կրեն։ Փայտեղիկ տուցիկը, Երկայն ցորունով բոյսերու, և ծառերու գալով՝ բաւ է հաւաքել անոնցմէ ձուրդը կամ ձուրդներ՝ որոնք ունենան տերիներ և ծաղիկներ։ Պարտէզներու մէջ ծաղկող թէ՛ ընդդէմ և թէ՛ զարդի ծառայող բոյսերու ամէն տեսակներէն (զոր օրինակ, վարդերու, կապանիքու, լուբիաներու, ցորենիքու, և այլն) պէտք է նըմոյշներ հաւաքել։

Բոսարանի համար պատրաստուած բոյսը լաւ կ'ըլլայ՝ էջ մը մաքուր թղթի վրայ (որոյ մեծութիւնն պէտք չէ անցնի 0,35 X 0,50 հարիրաւ մետրը) դերձանով կամ կաշուն թղթի շերտերով, կամ գնդապէսներով հաստատել։ Եթէ ազատ ալ ձգուի վնաս լի իրերի։

Փափաքելի է նաեւ որ ամէն բոյս կրող թղթին վրայ նշանակեք անոր ԱՌԻԿԱՆՔԻ որ և է լեզուով որ գիտեմք։ Անոր ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ԳԵՏԵՆԻ ԱՌԻԿԱՆՔԻ ըլլալը, լեռնային թէ՛ դաշտային, դաշտառային թէ՛ բլրային, և այլն։ և գրեք նաեւ թէ որ ԱՌԻԿԱՆՔԻ և ՕՐԻԿԱՆՔԻ մէջ ժողոված էք։

* * *

ԱՌԻԿԱՆՔԻ ՊԱՆԱՆՔԻՆԻ Զիգմէ, աւելորդ չեմ համարիր պարզելու թէ՛ հոս Եւրոպայի մէջ, Իւրօքանիքի բոյս կրող թղթին կը միացնեն պիտակ մը (թղթիկ)՝ որու վրայ հետեւեալ շարք մը տեղեկութիւններէն զէք զլեռնային գրուած կ'ըլլան։

Ա. — Բոյսի ԱՌԻԿԱՆՔԻ. մը և որքան լեզուով և գաւառաբարբառով որ հաւորողը գիտէ։

Բ. — Բոյսի գտնուած ՏԵՐԻՏՈՐ ԱՌԻԿԱՆՔԻ. կամ

* Բազմազգի բնութեան ուսումնական կը յանձնեն հետեւեալ նամակը։

